

Abstract

The purpose of this article is a systematic study based on the synthesis research method of theoretical models and research conducted in the field of skills curriculum in junior high school. Which has been done by deductive content analysis method and three-step coding method. The statistical population of this research includes all articles, dissertations and research projects in the field of skill curriculum planning. 32 researches have been purposefully selected and Were analyzed. The results show sixteen key categories including: enriching education and learning environment to meet employment needs, social functioning, production literacy, information literacy, financial literacy, continuous learning, opportunity creation

Organization and safety, management, perceptual skills, communication skills, moral skills, academic guidance, job recognition, entrepreneurship in the form of four goals: 1- economic and social development 2- technological skills development 3- technical skills development 4- personality and communication skills 5- and Creating a professional identity can be the goals of a skills curriculum for junior high school students. It can be said that the goals of the curriculum based on skills and entrepreneurship are based on the key competencies of students in the direction of professional identity and economic and social development. Which are taught through active, participatory, individual, online and integrated methods.

Keywords: Synthesis research, curriculum planning, professional skills training

سنتز پژوهی پژوهش های برنامه درسی مهارت آموزی در دوره اول متوسطه

نرگس رازانی^۱

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۵/۰۱

محمد نوریان^۲

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۷/۰۵

علی اصغر خلاق^۳

چکیده:

هدف این مقاله، مطالعه ی نظام مند بر اساس روش سنتز پژوهی از الگوهای نظری و پژوهش های انجام شده در حوزه برنامه درسی مهارت آموزی در دوره اول متوسطه است. که با روش تحلیل محتوای قیاسی و به روش کدگذاری سه مرحله ای انجام پذیرفته است. جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه ی مقالات، پایان نامه ها و طرح های تحقیقاتی حوزه برنامه ریزی درسی مهارتی است. که تعداد ۳۲ پژوهش به صورت هدفمند انتخاب و مورد تحلیل قرار گرفتند. نتایج نشان می دهد شانزده مقوله محوری شامل: غنی سازی آموزش و محیط یادگیری برآورده کردن نیازهای اشتغال، کارکرد اجتماعی، سواد تولید، سواد اطلاعاتی، سواد مالی، یادگیری مستمر، فرصت آفرینی

سازماندهی و ایمنی، مدیریت، مهارت ادراکی، مهارت ارتباطی، مهارت اخلاقی، هدایت تحصیلی، شناخت مشاغل، کارآفرینی که در قالب چهار هدف -۱ توسعه اقتصادی و اجتماعی -۲ ارتقای مهارت فن آورانه -۳ ارتقای مهارت فنی -۴ ارتقای مهارت شخصیتی و ارتباطی -۵ و ایجاد هویت حرفه ای می توانند اهداف برنامه درسی مهارت آموزی به دانش آموزان دوره اول متوسطه باشند. می توان گفت، اهداف برنامه درسی مبتنی بر مهارت و کارآفرینی بر شایستگی کلیدی دانش آموزان در راستای هویت حرفه ای و توسعه ی اقتصادی و اجتماعی تهیه و تدوین می شود. که با روش های فعال، مشارکتی، انفرادی، آنلاین و تلفیقی آموزش داده می شوند.

کلیدواژه: سنتز پژوهی، برنامه ریزی درسی، آموزش مهارت حرفه ای

۱- دانشجوی دکتری برنامه ریزی درسی، واحد تهران جنوب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

۲- استادیار گروه برنامه ریزی درسی، واحد تهران جنوب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

۳- استادیار گروه علوم تربیتی، دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی، تهران، ایران.

امروزه، تربیت نیروی انسانی ماهر، متخصص و کارآمد از عوامل کلیدی و انکارناپذیر در توسعه اقتصادی و اجتماعی هر کشور محسوب می شود و هر نوع سرمایه گذاری کلان در بخش های مختلف اقتصادی نیازمند برنامه ریزی و سرمایه گذاری در بخش نیروی انسانی و توسعه منابع است (امیدی ارجنکی و همکاران ۱۳۹۶). در سال های اخیر توجه به کیفیت و گسترش آموزش های مهارتی و کار آفرینی در کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه به منظور تربیت سرمایه های انسانی خلاق و ماهر رشد چشمگیری داشته است. تا جایی که (مرکز اروپایی توسعه آموزش شغلی ۲۰۱۷) آموزش و پرورش را تجهیز افراد به دانش، مهارت ها و مهارت های مورد نیاز در مشاغل خاص یا به طور گسترده تر در بازار کار است "تعریف می کند. از این منظر، امروزه کشورهای مختلف جهان از ساختارهای آموزشی متفاوتی برخوردارند که طبیعتاً این ساختارها در هر کشوری بنا بر سیاست ها، برنامه ها و اهداف مورد نظر آن کشور متفاوت است در این میان، تلاش بر این است که نظام آموزشی هر یک از کشورها با تحولات اجتماعی و پیشرفت های فرهنگی متناسب با قرن بیست و یکم همگام گردد و از سویی دیگر، هماهنگی های لازم بین برنامه های آموزشی و بازار کار در حوزه های مختلف خدماتی، صنایع، کشاورزی، بازرگانی و غیره برقرار گردد. در کشور ما، آمارهای آموزش و پرورش همه ساله به تعداد قابل توجهی از دانش آموزان در سطوح مختلف تحصیلی اشاره دارد که به سبب مسائل متعدد از جمله عدم درک مفاهیم علمی دچار افت تحصیلی یا ترک تحصیل می شوند و مهمتر این که، بسیاری از دانش آموزان به رغم کسب نمرات قبولی در دروس خود، در به کارگیری آموخته ها ناتوان بوده و مهارت های لازم برای ایجاد یا ورود به بازار کار و زندگی حرفه ای را ندارند. بر اساس گزارش یونسکو در سال ۲۰۰۷ با عنوان گزارش پایش جهانی، برنامه آموزش برای همه که به بررسی دستاوردهای عمده این برنامه مهم در کشورهای عضو یونسکو پرداخته است، نظام آموزشی ایران به رغم پیشرفت های نسبی در زمینه رشد کمی آموزش، مراقبت های اولیه دوران کودکی و آموزش بزرگسالان در دستیابی به اهداف آموزش کیفی موفقیتی نداشته است. آموزش کیفی آموزشی است که با تنوع استعدادها و نیازهای کودکان و نوجوانان و با انتظارات جامعه معاصر مطابقت داشته باشد. آموزشی که به ایجاد و تقویت ارزش ها، نگرش ها و مهارت هایی در یادگیرندگان منجر شود، رشد اجتماعی، توان خودآموزی و توان درک مفاهیم را در آنان تسهیل کند و دانش آموزان را در کسب توانمندی های کلی مانند به کارگیری آموخته ها در زندگی روزمره و کارآفرینی تشویق کند. بدیهی است که نتایج عینی اش باید قابل اندازه گیری باشد و در حیطه شناخت همگان قرار داشته باشد (بازرگان، ۱۳۹۰). پژوهش های متعددی به بررسی علل ضعف کیفیت آموزشی در ایران و آهستگی حولات آموزش و پرورش در مقایسه با سایر سازمان های اجتماعی پرداخته اند که نشان می دهد علاوه بر عوامل بیرون از محیط آموزشی، مانند مسائل مربوط به شرایط اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی دانش آموزان (بازرگان، ۱۳۹۰، شریفی، ۱۳۹۱، مهرمحمدی، ۱۳۸۷)، بسیاری از کمبودها ناشی از اوضاع درونی مدرسه و نظام آموزشی است که می توان به اهداف مبهم، کلی و فاقد تعاریف رفتاری و بیگانه با تحولات جامعه جهانی، برنامه ریزی های درسی نامتناسب با اهداف، نیازها و توانایی های دانش آموزان، اعمال روش های سنتی و غیر مؤثر

تدریس، ضعف مدیریت اجرایی، مقررات سختگیرانه و عدم تطبیق برنامه های آموزشی با نیازهای بازار کار اشاره کرد (یزدانی، حسینی، ۱۳۹۰، قاسم پور، ۱۳۸۹، شریعت زاده، ۱۳۹۲، بازرگان، ۱۳۹۰).

در راستای تغییر وضعیت براساس برنامه ششم توسعه و سند تحول بنیادین در آموزش و پرورش ۵۰ درصد از دانش آموزان می باید جهت تربیت حرفه ای وارد دوره های فنی و حرفه ای و کسب و کار شده و به کسب شایستگی های عام حرفه ای و مهارتی و هنری زمینه ساز کار مولد تاکید شده است. تغییر رویکرد آموزش و پرورش نشان می دهد موضوع مهارت و تربیت حرفه ای یکی از مهمترین اهداف توسعه انسانی و اقتصادی کشور تلقی شده بطوری که انتظار می رود دانش آموزان در پایان دوره متوسطه حداقل در یک مهارت، آموزشهای لازم را کسب کرده باشند و در کنار آموزشهای تخصصی به آموزش مهارتهای اشتغال زا به عنوان مهارتهای تکمیلی در برنامه های درسی این دوره ها توجه شود (چهارباشلو و عباسی، ۱۳۹۱) با این رویکرد، ضرورت تغییر در برنامه ریزی آموزشی متناسب با نیازهای محیط کار فراهم می شود بطوری که، دانش آموزان در کنار موضوعات تئوری ک در محیط تحصیل مجهز به مهارت های تخصصی و عمومی شوند.

-آنچه سیاستگذاران و برنامه ریزان آموزشی را به هدف نایل می سازد، توجه به برنامه درسی در کنار سایر عوامل موثر بر دستیابی به تحول آموزشی مهارت محور است. پژوهشها نشان می دهد بین کیفیت نیروی انسانی تربیت شده و کیفیت برنامه درسی رابطه مستقیمی وجود دارد (زمانیفر، محمدی و صادقی مندی، ۱۳۹۵، حاجی حسینی، امانی، ۱۳۹۷). برنامه های درسی قلب نظامهای آموزشی قلمداد میشوند و ابزاری برای تحقق اهداف آموزش هستند. به باور پاینار (۲۰۱۵) برنامه درسی، تعامل و گفت و گوی پیچیده های است که برنامهریزان درسی در تلاش هستند از طریق دستورالعمل های سازمان یافته، اهداف متمرکز و نتایج، آن را همچنان بهمینزله یک تعامل نگه دارند. بررسی ها نشان می دهد در نظام آموزشی کشور ما و نیز در بیشتر نظام های آموزشی دنیا برنامه های درسی و آموزشی عمدتاً حیطه شناختی فراگیران را مورد توجه قرار داده است. این رویکرد، افرادی با تفکر محدود و تک بعدی پرورش داده که مشکلاتی را برای فرد و جامعه مهارت محور امروزی ایجاد می کند (شریفی، ۱۳۹۱)

بررسی پژوهش های انجام گرفته پیرامون آموزش های حرفه ای، کارآفرینی و مهارت محور محقق را با بیش از ۸۱ مقاله و طرح پژوهشی انجام شده آشنا کرد که در ذیل به برخی از این تحقیقات اشاره می شود.

پیری و همکاران (۱۳۹۷) به بررسی وضعیت موجود اجرای برنامه درسی کار و فناوری پایه هفتم دوره اول متوسطه پرداخته اند. جامعه آماری پژوهش مدیران و دبیران پایه هفتم شهر تبریز را در بر گرفته است. طبق نظر مدیران وضعیت اجرای برنامه درسی کار و فناوری پایه هفتم در حد متوسط به بالا بوده است. نتایج نشان می دهد که عناصر برنامه درسی کار و فناوری شامل راهبردهای تدریس، مواد و منابع آموزشی، فضای آموزشی و عوامل مادی و انسانی از نظر دبیران بر اجرای برنامه درسی مؤثر می باشد همچنین بین دیدگاه مدیران و دبیران در خصوص اثرگذاری عوامل انسانی و مادی بر اجرای برنامه درسی کار و فناوری تفاوت معناداری وجود دارد.

فتحی آذر، اسکندر و همکاران (۱۳۹۶) پژوهشی با هدف تعیین ویژگی های مطلوب برنامه درسی آموزش همراه با تولید در رشته خیاطی شاخه کاردانش به انجام رسانیده است. جامعه آماری شامل کل هنرآموزان رشته خیاطی شاخه کاردانش کشور بوده. نتیجه پژوهش نشان داد که در تعیین ویژگی های مطلوب برنامه درسی آموزش همراه با تولید باید علاوه بر ویژگی های لازم برای عناصر

برنامه درسی از قبیل، اهداف، محتوا، روش های یاددهی-یادگیری، ارزشیابی، زمان، مکان و گروه بندی به برخی ویژگی های مولفه های مربوط به این الگو از قبیل، میزان تولید، نحوه تامین هزینه، نحوه خرید مواد اولیه و فروش محصولات و شایستگی های غیر فنی نیز توجه شود.

غنائی و همکاران(۱۳۹۳)مطالعه ای با هدف بررسی سبک های یادگیری دانش آموزان پیرامون طراحی برنامه درسی نظام آموزشی فنی و حرفه ای انجام داده اند. روش مورد استفاده توصیفی - پیمایشی و جامعه آماری کلیه دانش آموزان فنی و حرفه ای شهر مشهد سال ۹۱ - ۱۳۹۰ بوده. یافته ها نشان می دهد که بین سبک های یادگیری دانش آموزان فنی و حرفه ای تفاوت معناداری وجود دارد و سبک غالب گروه مورد بررسی سبک شنیداری است. دانش آموزان دختر به سبک دیداری و دانش آموزان پسر به سبک های خواندنی - نوشتنی و شنیداری گرایش داشتند دانش آموزان پایه دوم به سبک دیداری و دانش آموزان پایه سوم به سبک های خواندنی - نوشتنی و شنیداری گرایش داشتند و از بین سبک های یادگیری تنها بین سبک دیداری و موفقیت تحصیلی رابطه معناداری وجود داشت. به نظر می رسد با توجه به ماهیت رشته های فنی و حرفه ای و حاکمیت سبک شنیداری بر این نظام، عناصر برنامه های درسی نیاز به بازنگری داشته باشند.

آیتی و همکاران(۱۳۹۳) پژوهشی با عنوان بررسی ارتباط برنامه درسی (مهارت های عمومی) آموزش های فنی و حرفه ای با نیازهای بازار کار شهر بیرجند انجام داده اند جامعه تحقیق کلیه صاحبان مشاغل در هر یک از رشته ها می باشد که صلاحیت حرفه ای آنها مورد تایید اداره کل فنی و حرفه ای استان قرار گرفته است. یافته های پژوهش نشان می دهد، برنامه درسی (مهارت های عمومی) آموزش های فنی و حرفه ای در اکثر موارد با نیازهای بازار کار کاملا و یا تا حد زیادی منطبق است و در مواردی عدم انطباق دیده می شود.

خواجه شاهکوهی و همکاران(۱۳۹۱)به شناسایی میزان اثربخشی آموزش های فنی و حرفه ای در اشتغال آموزش دیدگان استان گلستان مبتنی بر دیدگاه های آنان پرداخته اند. یافته ها نشان می دهد مهم ترین عوامل موثر بر اشتغال آموزش دیدگان مراکز فنی و حرفه ای با استفاده از آزمون رگرسیون چند متغیره به ترتیب اهمیت: رتبه اول به تاثیر آموزش حین کار بر تداوم اشتغال، رتبه دوم به تاثیر درجه و میزان مهارت فراگرفته در دوره آموزشی بر کارایی و رتبه سوم تاثیر آموزشها بر عملکرد شغلی در محیط کار اختصاص داشته است. همچنین، بر اساس نتایج رگرسیون چند متغیره، مهم ترین عوامل موثر بر اشتغال به کار آموزش دیدگان مراکز فنی و حرفه ای جوینده کار در استان گلستان به ترتیب شامل: گویه های بی ارتباط دانش نظریه ارائه شده در دوره آموزشی با نیاز بازارکار، نداشتن تجربه علمی کافی در طی دوران آموزشی و عدم تناسب رشته تحصیلی با رشته ای که در دوره آموزش فنی و حرفه ای گذرانده اند.

عمران صالحی(۱۳۹۱) به بررسی زمینه ها و عوامل موثر برای ادامه تحصیل در دانشگاه های فنی و حرفه ای پرداخته که نتایج پژوهش نشان می دهد علل انگیزشی جذب دانشجوی به رشته فنی و حرفه ای همبستگی مثبت معنی دار با استعداد و توانایی دانشجوی، همبستگی مثبت معنی دار با بازار کار و آینده شغلی؛ همبستگی منفی معنی دار با وضعیت اقتصادی دانشجوی؛ همبستگی مثبت معنی

دار با کوتاه مدت بودن دوره و جذب سریع به بازار کار؛ همبستگی منفی معنی دار با شغل والدین؛ همبستگی مثبت معنی دار با خوداشتغالی و همبستگی مثبت معنی دار با وضعیت تحصیلی؛ همبستگی مثبت معنی دار با تشویق خانواده دارد.

نولان (۲۰۱۶) در تحقیق خود به بررسی ویژگیهای نظام آموزش مهارتی استرالیا پرداخته است. ویژگی‌هایی از قبیل ۱- انعطاف‌پذیری سیستم و مسیرهای رفت به آموزش رسمی و آکادمیک دانشگاهی ۲- آموزش براساس شایستگی (Competency Based (CBT)) Training و کاملاً منطبق با نیاز بازار کار و امکان جذب فارغ‌التحصیلان در بازار کار ۳- برگزاری دوره‌های کوتاه مدت در نظام CBT و امکان دریافت گواهینامه‌های متعدد و مدارک منجر به اشتغال و امکان انتخاب‌های متعدد بر اساس واحدهای شایستگی Unit of Competency ۴- استفاده از روش‌های مختلف آموزش از راه دور و امکان فراگیری آموزش‌های فنی و حرفه‌ای برای عموم مردم. - شرکت دانش‌آموزان در دوره‌های کارآموزی Apprenticeship Ship و تحت پوشش قرار گرفتن در قراردادهای پرورشی و اشتغال همراه با دستمزد ۶- ایجاد انگیزه دولت برای کارفرمایان که مسئولیت کارآموزی دانش‌آموزان را برعهده بگیرند و شامل مزایای مربوطه قرار می‌گیرند ۷- اجازه کار و کسب درآمد ضمن تحصیل ۸- ارائه مدارک سطح بالا و قابل قبول جهانی، از ویژگی‌های برنامه آموزش‌های مهارتی استرالیا است.

رینسفیلد (۲۰۱۲) نشان می‌دهد که آموزش فناوری در برنامه درسی نیوزیلند، فرصتی برای مدارس و معلمان ایجاد می‌کند تا بتوانند زمینه‌های متنوع و نوآورانه در پاسخ به برنامه‌های درسی ارائه دهند.

براون و براون (۲۰۱۰) بیان می‌کند که اهداف آموزشی گسترده و آثار و پیامدهای آموزش فناوری بر اهداف کسب سواد فناورانه در زمینه‌های استاندارد برای سواد فناورانه تأکید دارد.

ماسون (۲۰۰۷) به این نتیجه دستیافت که؛ عوامل رشد حرفه‌ای فناوری، نگرش نسبت به فناوری و تجربه استفاده از رایانه با توانایی معلمان مدارس متوسطه در استفاده از فناوری ارتباط معنیداری دارد و ادغام فناوری واقعی در برنامه درسی مدارس هنوز ایجاد نشده است.

راسنین (۲۰۰۳) به بررسی اهداف آموزشی درس فن آوری پرداخته است. بنا به اعتقاد او این اهداف عبارت بودند از؛ درک نقش علم و فناوری در جامعه، تعادل بین فناوری و محیط، توسعه سواد فناورانه و توسعه مهارتهایی مثل برنامه‌ریزی، ساخت و ارزیابی، تفکر اجتماعی / وجدانی / اخلاقی، مبتکر بودن، آگاهی، انعطاف و کارآفرینی.

روش تحقیق:

روش این پژوهش از لحاظ هدف از نوع کاربردی، روی آورد پژوهش از نوع کیفی و راهبرد مورد استفاده بر اساس سنتز پژوهی است، سنتز پژوهی، اصطلاحی عمومی است که برای توصیف و جمع‌آوری مجموعه پژوهشها در یک موضوع خاص استفاده میشود

رینگ، ریچی، ماندوا و چیپسون (۲۰۱۱) و با تفسیر پژوهشگران از داده های تولید شده توسط شرکت کنندگان در پژوهش درباره تجربه های خود (یورنفلد و دیگران، ۲۰۱۳) به دست می آید. بنابراین، موضوع مهارت آموزی که مورد توجه پژوهشگر بوده است و از آنجایی که پژوهش بر اساس تعریف تحلیل محتوای جهت دار به منظور توصیف بیشتر پژوهش های قبلی درباره یک پدیده است، روش تحلیل محتوای قیاسی با روی آورد جهت دار انتخاب شده است. کدگذاری بر اساس روش اشتراوس و کرویین انجام شده است. کدگذاری محوربیشی از تحلیل است که در آن مقولات و مفاهیم، ترکیب و ادغام، تقلیل و تلخیص و چلانده می شوند و درهم می آمیزند و در چند ربط نظری مرتب سازی می شوند (فراستخواه، ۱۳۹۵). در این پژوهش، برای استخراج اطلاعات از پایگاه های اطلاعاتی داخلی و خارجی مانند اریک، ساین سدایرکت، الزویر، جهاد دانشگاهی، ایران داک، نورمگزو... استفاده شد. جامعه مورد بررسی، پژوهش هایی بود که از تاریخ ۲۰۰۰ تا ۲۰۲۰ در پایگاه های پژوهشی ایرانی و خارجی منتشر شده بود. از مجموع ۸۱ مقاله انتخاب شده، تعدادی از آنها به دلایلی مانند نداشتن ارتباط کافی با زمینه هدف پژوهش، تکرار پژوهشها با عناوین و مطالب مورد نظر، و مناسب نبودن برای تحلیل نهایی از فرایند تحلیل خارج شدند. در نهایت با توجه به ملاک های پژوهش و بررسی عناوین، چکیده ها و متن کامل، همچنین به اشباع رسیدن داده های مورد نیاز، تعداد ۳۲ مقاله با روش هدفمند انتخاب و بررسی شد، که در جدول ۱ آورده شده است.

جدول شماره-۱ مقالات و تحقیقات بررسی شده

ردیف	منبع	عنوان	روش پژوهش	جامعه آماری	کشور
۱	ادریس، ا. امبودی، وای (۲۰۱۶)	آموزش فنی و حرفه ای: چالش ها به سمت توانمندسازی جوانان در ایالت کانو	تحلیل محتوا	مدیران و روسای بخش	نیجریه
۲	هلن بوورز (۲۰۰۶)	طراحی برنامه درسی در آموزش حرفه ای	پدیدار شناسی	معلمان و دانش آموزان	استرالیا
۳	بتلمیوس پترینا (۲۰۱۹)	فعالان یادگیری یکپارچه در آموزش فنی حرفه ای و آموزش معلم	کیفی، تحلیل گفتمان	اساتید دانشکده های مختلف	آفریقای جنوبی
۴	نونان، پیتر (۲۰۱۶)	اساس آموزش های مهارتی استرالیا	آمیخته، مصاحبه های نیمه ساختاریافته	متخصصین اقتصادی و مهارتی	استرالیا
۵	تاپین، لان (۲۰۱۸)	چه کسی قصد دارد دیوار را بسازد؟ بحران ساختمان در ایالات متحده	رویکرد تحقیق نظری	گزارشات دولتی اداره کار و	ایالات متحده آمریکا

^۱Ring
^۲Richi
^۳Mandava
^۴Chibpssvon
^۵Yornpheld

	مقالات مرتبط ۵ سال اخیر				
۶	غنائی، علی و همکاران ۱۳۹۳	بازنگری در طراحی برنامه درسی نظام آموزشی فنی و حرفه ای	توصیفی - پیمایشی	کلیه دانش آموزان فنی و حرفه ای شهر مشهد	ایران
۷	فتحی آذر، اسکندر و همکاران (۱۳۹۶)	بررسی ویژگی‌های مطلوب برنامه درسی آموزش همراه با تولید در هنرستان‌های کاردانش	توصیفی پیمایشی	هنرآموزان رشته خیاطی	ایران
۸	صدری، عباس و همکاران (۱۳۹۵)	رشد کمی دانش آموختگان فنی و حرفه ای کشور و تقاضای نیروی انسانی ماهر به منظور بازنگری در برنامه درسی	توصیفی پیمایشی	دانشکده ها و آموزشکده‌های فنی و حرفه‌ای	ایران
۹	عزتی، محمدرضا و همکاران ۱۳۹۰	مقایسه برنامه درسی آموزش حرفه و فن دوره راهنمایی تحصیلی در ایران با دروس مشابه در چهار کشور دیگر (آمریکا، کانادا، پاکستان و مراکش)	توصیفی - تحلیلی و از نوع پژوهشهای تطبیقی	برنامه‌های درسی مشابه با آموزش حرفه و فن در کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه	ایران
۱۰	پیری، موسی و همکاران ۱۳۹۷	ارزیابی برنامه درسی کاروفناوری پایه هفتم دوره اول متوسطه	توصیفی پیمایشی	مدیران و دبیران پایه هفتم شهر تبریز	ایران
۱۱	جرومن، فیلیپ. ۲۰۰۸	کیفیت آموزش و حرفه آموزی معلمان آموزش معلم، نقش نهادی و واقعیت حرفه ای آنان	مدل نظری برای تحلیل	کشورهای عضو اتحادیه اروپا	ایران
۱۲	دفتر انتشارات اتحادیه اروپا، ۲۰۱۷	تغییر ماهیت و نقش آموزش حرفه ای و آموزش در اروپا جلد ۱: تصورات حرفه ای آموزش و پرورش	یک چارچوب تحلیلی مطالعه تطبیقی	کشورهای اروپا	لوکزامبورگ

۱۳	آیتی، محسن. فتحی، میترا	بررسی ارتباط برنامه درسی (مهارت های عمومی) آموزش های فنی و حرفه ای با نیازهای بازارکار شهر بیرجند	توصیفی پیمایشی	کلیه صاحبان مشاغل	ایران
۱۴	خواجه شاه کوهی، علیرضا و همکاران	بررسی میزان اثربخشی آموزش های فنی و حرفه ای در اشتغال نیروهای آموزش دیده استان گلستان	توصیفی پیمایشی	تمامی آموزش دیدگان کوتاه مدت مراکز فنی و حرفه ای استان گلستان طی سالهای ۱۳۸۲- ۱۳۸۰	ایران
۱۵	ابراهیم صالحی عمران	بررسی زمینه ها و عوامل مؤثر برای ادامه تحصیل در دانشگاه های فنی و حرفه ای	توصیفی	دانشجویان دانشگاه فنی و حرفه ای استان مازندران	ایران
۱۶	باقرپور، حسین و پرنده، کوروش	رابطه آموزش های فنی و حرفه ای مراکز دانشگاهی و توانمندسازی دانشجویان مهارت آموخته دانشجویان در استان زنجان	توصیفی تحلیلی	۱۰۵۷ نفر از مهارت آموزان مراکز آموزش فنی و حرفه ای دانشگاهی	ایران
۱۷	میرزا محمدی. محمد حسن و همکاران. ۱۳۹۱	بررسی نقش مهارت آموزی در توانمندسازی نیروی انسانی	کیفی تحلیل محتوا	صاحب نظران	ایران
۱۸	درانی کمال و همکاران	بررسی رویکرد غالب برنامه درسی از منظر مربیان مراکز آموزش دولتی سازمان آموزش فنی و حرفه ای کشور بر مبنای دسته بندی اسکایرو	توصیفی تفاوت	کلیه مربیان مراکز آموزش دولتی شهر تهران	ایران
۱۹	عصاره، علیرضا. و همکاران	بررسی تطبیقی فرآیند یاددهی یادگیری در برنامه درسی آموزش فنی و حرفه ای دوره متوسطه کشورهای آمریکا آلمان، انگلستان، ژاپن و درس هایی برای ایران	توصیفی - تحلیلی و از نوع پژوهشهای تطبیقی	کشورهای پیشرفته جهان	ایران

۲۰	اسمعیلی، مهدی	مطالعه تطبیقی شاخص‌های آموزش فنی و حرفه‌ای در کشورهای مختلف	توصیفی - تحلیلی	کلیه کشورهای جهان	ایران
۲۱	مباح بنیامین	ارائه آموزش مهارت‌های شغلی به یتیمان: دروس مراکز پرورشگاه در شهر دارالسلام، تانزانیا			
۲۲	منتظر، غلامعلی. موسوی، سیدعلی.	طراحی مدل ارزیابی آمادگی بی مهارت آموزشی الکترونیکی در ایران	ارزیابی مدل‌های مختلف	خبرگان ملی	ایران
۲۳	مرادی دهقی، شهریار و همکاران	تدوین الگوی اسلامی - ایرانی مهارت آموزشی در مدارس متوسطه کشور	نظریه داده‌بنیاد و به روش کیفی	کلیه صاحب‌نظران، کارشناسان و مدیرانی بود که در یکی از عرصه‌های مهارت‌آموزی رسمی (آموزش‌وپرورش) و غیررسمی (سازمان فنی و حرفه‌ای کشور) تجربه و حضور	ایران
۲۴	مهدی، رضا.	تدوین الگوی اسلامی - ایرانی مهارت آموزشی در مدارس متوسطه کشور	مطالعه اسنادی و فراتحلیل کیفی	کلیه پژوهش‌های موجود در زمینه دانشگاه نسل سوم	ایران
۲۵	طوسی، امیر سهیل	بررسی جایگاه فناوری‌های آموزشی و ارتقاء کیفیت آن در حیطه مهارت آموزشی	ترکیبی شامل رویکرد سیستمی، مطالعه اسنادی، تحلیل کیفی و مطالعات و پیمایش	کارآموزان رشته‌های فنی و حرفه‌ای	ایران

۲۶	ایروانی، شهین. مرجانی، بهناز	جایگاه دانش در مهارت آموزی	کیفی تبیینی - تحلیلی	ایران
۲۷	سیلانی، آمنه. کرمی، مرتضی	مهارت آموزی ضرورت آموزش فنی و حرفه ای در محیط های یادگیری کل نگر		ایران
۲۸	تیتوس، اووه	توسعه مهارت های حرفه ای در آموزش حرفه ای با استفاده از مواد آموزشی		
۲۹	لوپز، می گوئل. گونزالس، کریستیانو.	مطالعه تطبیقی روش های آموزش از راه دور و آموزش آنلاین کلاس آموزش و آموزش رسمی حرفه ای	علی - مقایسه ای	اسپانیا دانش کلیه آموزان متوسطه
۳۰	آرمسترانگ، دیوید	ارزش افزوده در دوره های آموزش حرفه ای در ایرلند شمالی		ایرلند
۳۱	میکالسن، آرن	یک الگوی یکپارچه یادگیری الکترونیکی چندرسانه ای برای آموزش حرفه ای		نروژ دانش کلیه آموزان متوسطه
۳۲	جمالی زواره، بتول و همکاران ۱۳۹۴	تبیین عناصر برنامه درسی کارآفرینی در آموزش های فنی و حرفه ای	توصیفی - تحلیلی	ایران کتاب ها و مقالات معتبر در زمینه کار آفرینی

یافته ها:

یافته های پژوهش درابتدایه اهداف برنامه درسی مهارت آموزی و کارآفرینی مورداستفاده محققان درفرآیندپژوهش آنها اشاره دارد و درجدول شماره ۳، مقوله های مدنظر محققان درزمینه روش برنامه درسی مهارت آموزی و کارآفرینی مشخص شده است است، گرچه ممکن است برخی نویسندگان یا پژوهشگران فقط یکی ازاین دوحوزه راموردبررسی قرار داده باشند.

سوال اول: اهداف برنامه درسی آموزش مهارت آموزی دوره اول متوسطه چیست؟

جدول شماره ۲- اهداف برنامه درسی آموزش مهارت آموزی دوره اول متوسطه

ردیف	مفاهیم	کد	طبقه
------	--------	----	------

توسعه اقتصادی و اجتماعی	غنی‌سازی آموزش و محیط یادگیری	افزایش اثر بخشی، قابل یادگیری، ایجاد محیطی هم افزا برای تحقق یادگیری، انعطاف پذیری برنامه، صراحت آموزشی	۱
	برآورده کردن نیازهای اشتغال	پرورش نیروی انسانی مورد نیاز و متخصص جامعه رفع کمبود نیروی کار، آموزش برای کار و بقا کسب مهارت لازم برای ایفای وظایف محوله	۲
	کارکرد اجتماعی	کاهش فقر، برابری فرصت اشتغال، استعدادیابی، رفع بیکاری	۳
مهارت فن آورانه	سواد تولید	ایجاد توانایی ساخت وسایل، کاربرد دانش، دارای کاربرد تولید و ساخت ابزار، انجام فعالیت عملی، دست ورزی توانایی و فعالیت دست‌ها، انجام فعالیت	۴
	سواد اطلاعاتی	جست و جوی اطلاعات مفید، بهره‌گیری از منابع اطلاعاتی، درک درست از رایانه، نرم افزارهای طراحی و تولید، بازیابی اطلاعات، استفاده صحیح از رایانه	۵
	سواد مالی	آشنایی با مسایل اقتصادی، پس انداز، بانک و ..	۶
	یادگیری مستمر	یادگیری مستمر، به روز بودن در عصر تکنولوژی، پویایی،	۷
مهارت فنی	فرصت آفرینی	اشتغال، فرصت اشتغال، آمادگی حرفه‌ای دانش آموزان ورود به کسب و کار، آموزش مهارت‌های شغلی خود ارزشیابی، انتخاب شغل، خود	۸

		اشتغالی، تاکید بر خواسته های شخصی، تشخیص رغبت های شغلی اصیل خویش، کشف استعداد های اصیل ذاتی خویش
	سازماندهی و ایمنی	هماهنگیو تقسیم کار، نظم در امور زندگی و کسب و کار، طبقه بندی اهمیت و زمانبندی، مستند سازی فعالیتها، ایمنی و بهداشت محیط کار
	مدیریت	اولویت بندی وظایف، کارکردها، نگهداری اموال، اصلاح مداوم فعالیتها، توزیع نقشها و مسئولیتها
مهارت شخصیتی و ارتباطی	مهارت ادراکی	تصمیم گیری، حل مساله، تفکر انتقادی، خلاقیت، خودآگاهی، تفکر سیستمی، خودباوری، ریسک پذیری، تجمل ابهام، قانونمداری
	مهارت ارتباطی	کارتیمی، کار گروهی، پشتکار، ریسک پذیری، انعطاف پذیری، فن بیان، فنون مذاکره
	مهارت اخلاقی	مسئولیت پذیری، رعایت انصاف، صداقت، امانتداری، کسب روزی حلال
هویت حرفه ای	هدایت تحصیلی	آماده سازی شغلی هدایت تحصیلی و شغلی
	شناخت مشاغل	شناخت مشاغل، نقاط ضعف و قوت، راههای ابقا و پیشرفت در شغل
	کارآفرینی	کار آفرینی، کسب مهارت کار آفرینی، افزایش روحیه کارآفرینی، تحریک رفتار کارآفرینانه

باتوجه به اطلاعات کسب شده هشتاد و هشت مفهوم اولیه فوق در قالب شانزده مقوله محوری شامل: غنی سازی آموزش و محیط یادگیری برآورده کردن نیازهای اشتغال، کارکرد اجتماعی، سواد تولید، سواد اطلاعاتی، سواد مالی، یادگیری مستمر، فرصت آفرینی سازماندهی و ایمنی، مدیریت، مهارت ادراکی، مهارت ارتباطی، مهارت اخلاقی، هدایت تحصیلی، شناخت مشاغل، کارآفرینی که در قالب چهار هدف ۱- توسعه اقتصادی و اجتماعی ۲- ارتقای مهارت فن آورانه ۳- ارتقای مهارت فنی ۴- ارتقای مهارت شخصیتی و ارتباطی ۵- و ایجاد هویت حرفه ای می توانند اهداف برنامه درسی مهارت آموزی به دانش آموزان دوره اول متوسطه باشند. می توان گفت، اهداف برنامه درسی مبتنی بر مهارت و کارآفرینی بر شایستگی کلیدی دانش آموزان در راستای هویت حرفه ای و توسعه ی اقتصادی و اجتماعی تهیه و تدوین می شود.

سوال دوم: روش های اجرای برنامه درسی آموزش مهارت آموزی دوره اول متوسطه چیست؟

جدول شماره ۳- روش های برنامه درسی آموزش مهارت آموزی دوره اول متوسطه

ردیف	نویسنده	روش	هدف
۱	منتظر، غلامعلی. موسوی،	آموزش انفرادی	
۲	آرمسترانگ، دیوید	ترکیبی از آموزش مبتنی بر کلاس	مهارت فنی و ابزاری
۳	مرادی دهقی، شهریار و همکاران	تلفیق نظریه و عمل	مهارت ادراکی
۴	بتلمیوس پترینا	روش های تلفیقی	شایستگی کلیدی
۵	صدری.عباس و همکاران		هویت حرفه ای
۶	عزتی.محمد رضا و همکاران		
۷	پیری.موسی و همکاران		
۸	خواجه شاهکویی، علیرضا و همکاران		
۹	جرولمن، فیلیپ	روش کارآموزی	سواد تولید

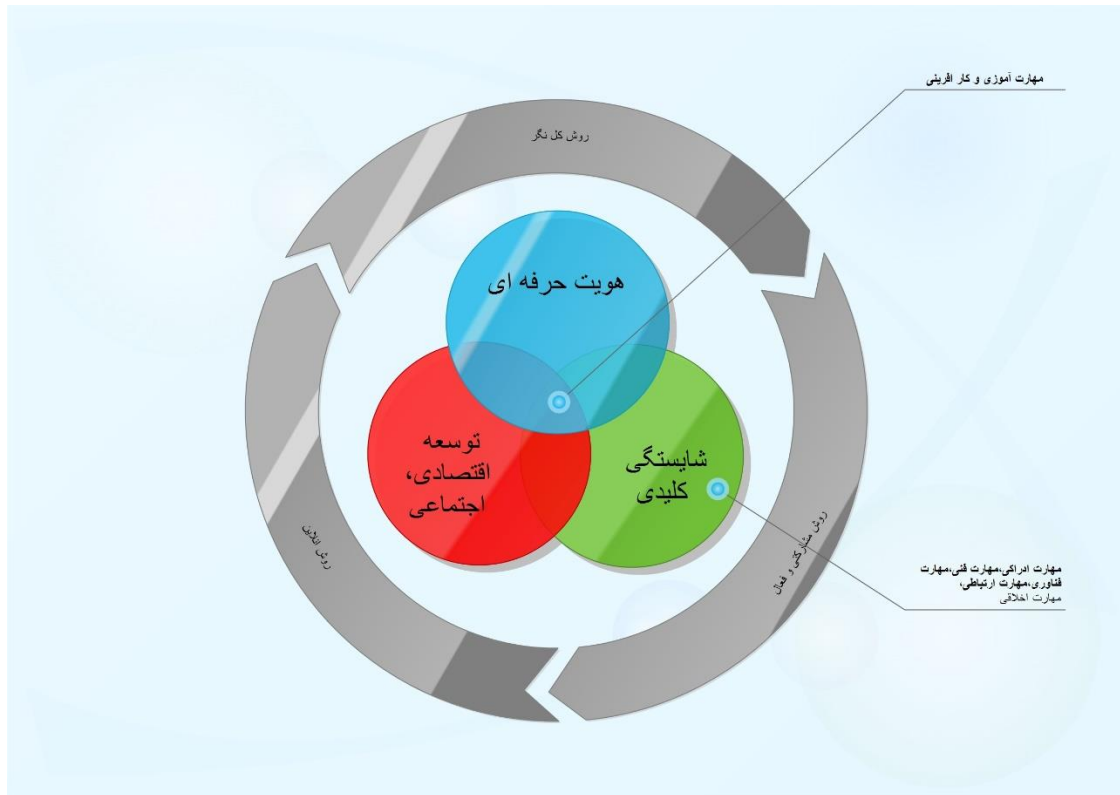
	آموزش ضمن کار و تجربه کار	آرمسترانگ، دیوید	۱۰
	روش استاد- شاگردی	مرادی دهقی، شهریار و همکاران	۱۱
	آموزش همراه با تولید	فتحی آذر، اسکندر و همکاران	۱۲
مهارت فن آوری و شخصیتی و ارتباطی	روش های پروژه محور	ادریس.ا، امبودی.وای	۱۳
		تاپین، لان	۱۴
		غنائی. علی و همکاران	۱۵
	آموزش مبتنی بر شایستگی	عزتی .محمد رضا و همکاران	۱۶
		اسمعیلی، مهدی	۱۷
	توسعه شایستگی ها و توانایی های حرفه ای	سیلانی، آمنه. کرمی، مرتضی	۱۸
		عصاره، علیرضا. باقر زاده، زهره. خلاق علی اصغر. دهقانی، اعظم	۱۹
مهارت فنی	آموزش مستقیم	جرولمن، فیلیپ	۲۰
	پرسش و پاسخ	عصاره، علیرضا. و همکاران	۲۱
	توضیحی	عصاره، علیرضا و همکاران	۲۲
مهارت ادراکی	ثبت مشاهدات	عزتی .محمد رضا و همکاران	۲۳
شایستگی حرفه ای و هویت حرفه ای	روش توضیحی	عزتی .محمد رضا و همکاران	۲۴
		میرزا محمدی، محمد حسن و همکاران	۲۵
	روش های دانشی	میرزا محمدی، محمد حسن و همکاران	۲۶
	سخنرانی	عصاره، علیرضا و همکاران	۲۷
	نمایشی	عصاره، علیرضا و همکاران	۲۸

	آموزش مبتنی بر نیازسنجی	اسمعیلی، مهدی	۲۹
	مشاهده تجربی	ایروانی، شهین. مرجانی، بهناز	۳۰
	یادگیرنده محور	درانی، کمال و همکاران	۳۱
مهارت فن اوری	آموزش عملی	مرادی دهقی، شهریار و همکاران	۳۲
مهارت ارتباطی	روش یادگیری جنبشی حرکتی	غنائی. علی و همکاران	۳۳
سواد اطلاعاتی	فعالیت عملی	تاپین، لان	۳۴
مهارت فنی و فن آوری		غنائی. علی و همکاران	۳۵
		صدری. عباس و همکاران	۳۶
هویت حرفه ای	فعالیت عملی	عزتی. محمد رضا و همکاران	۳۷
شایستگی کلیدی	استفاده از بسته های یادگیری تنوع بخشی	مرادی دهقی، شهریار و همکاران	۳۸
توسعه	بازسازی اجتماعی	درانی، کمال و همکاران	۳۹
مهارت مدیریتی، مهارت اخلاقی	روش نمایشی	تاپین، لان	۴۰
شایستگی های کلیدی- هویت حرفه ای	روش های فعال	مرادی دهقی، شهریار و همکاران	۴۱
		طوسی، امیر سهیل	۴۲
		لوپز، می گوئل. گونزالس، کریستیانو.	۴۳
		سیلانی، آمنه. کرمی، مرتضی	۴۴
		عزتی. محمد رضا و همکاران	۴۵

		عصاره، علیرضا و همکاران	۴۶
		مرادی دهقی، شهریار و همکاران	۴۷
	روش های مشارکتی	مرادی دهقی، شهریار و همکاران	۴۸
مهارت فن اوری	ساخت دانش	ایروانی، شهین. مرجانی، بهناز	۴۹
سواد تولید	ساختن گرایبی	سیلانی، آمنه. کرمی، مرتضی	۵۰
مهارت ارتباطی	کار گروهی	مرادی دهقی، شهریار و همکاران	۵۱
شایستگی کلیدی	کل گرایانه	عصاره، علیرضا و همکاران	۵۲
هویت حرفه ای	گردش علمی	عزتی. محمد رضا و همکاران	۵۳
شایستگی کلیدی	یادگیری در محیط واقعی	مباح بنیامین	۵۴
	آموزش کارآفرینی	صدری.عباس و همکاران	۵۵
مهارت فن اوری و فنی	آموزش کارآفرینی، ایده پروری و استارتاپ های ترکیبی	عزتی. محمد رضا و همکاران	۵۶
	روش های ایده پروری و استارتاپی	صدری.عباس و همکاران	۵۷
	حل مسئله	مرادی دهقی، شهریار و همکاران	۵۸
توسعه	روش های تعاملی	منتظر، غلامعلی. موسوی، لوپز، می گوئل. گونزالس، کریستیانو.	۵۹
			۶۰
مهارت ادراکی، ارتباطی	روش های مشارکتی	مهدی، رضا.	۶۱
		هلن بوورز	۶۲
	مسئله گشایی	مهدی، رضا.	۶۳

	یادگیری فرآیند محور	مرادی دهقی، شهریار و همکاران	۶۴
مهارت فنی - فن اوری	تکالیف کامل	هلن بوورز	۶۵
	تکالیف واقعی	سیلانی، آمنه. کرمی، مرتضی	۶۶
	روش انجام تمرین	جرولمن، فیلیپ	۶۷
	ابتکار عمل شخصی		جیمز، ژاکلین
مرادی دهقی، شهریار و همکاران			۶۹
کار افرینی	انجام کارهای متحورانه	سیلانی، آمنه. کرمی، مرتضی	۷۰
شایستگی کلیدی و هویت حرفه ای	آموزش اخلاق حرفه ای	ایروانی، شهین. مرجانی، بهناز	۷۱
		عزتی. محمد رضا و همکاران	۷۲
	روش های خلاق	پیری. موسی و همکاران	۷۳
		میرزا محمدی، محمد حسن و همکاران	۷۴
		عصاره، علیرضا و همکاران	۷۵
		مهدی، رضا.	۷۶
		مرادی دهقی، شهریار و همکاران	۷۷
		غنائی. علی و همکاران	۷۸
	مهدی، رضا.	۷۹	
	یادگیری کل نگر	مهدی، رضا.	۸۰
فن اوری	آموزش از راه دور	لوپز، می گوئل. گونزالس، کریستیانو.	۸۱
	آموزش آنلاین	منتظر، غلامعلی. موسوی،	۸۲
	روش های نوین	عصاره، علیرضا و همکاران	۸۳

همان طور که در جدول مشخص است از ۳۲ سند بررسی شده ۸۳ روش یاددهی یادگیری استخراج شد که روش های معرفی شده در مقالات با ۵ کد در همان مقالات متناظر است و با درون مایه های جدول اهداف مرتبط شده است و می توان به مدل شماره ۱ رسید.

بحث و نتیجه گیری:

پژوهش بهمنظور طراحی الگوی برنامه درسی مهارت آموزی به دانش آموزان دوره اول متوسطه براساس سنتز پژوهی تحقیقات مرتبط انجام شد. از اینرو محققان با مطالعه پژوهش هایی که به طور مستقیم و غیرمستقیم به دو عنصر اصلی برنامه درسی مهارت آموزی به دانش آموزان دوره اول متوسطه (شامل اهداف، روشهای یاددهی - یادگیری، و روشهای ارزشیابی) الگوی ترکیبی و مفهومی طراحی کردند. در بخش نتیجه گیری چند نکته را میتوان درباره کلیت الگوی پیشنهادی و نیز برخی جزئیات آن تبیین کرد.

اولین نکته حائز اهمیت این است. برنامه درسی موجود در این پژوهش اهداف مختلف مهارت آموزی را مشخص می کند. از جمله اهداف مهم مهارت آموزی دست ورزی و آمادگی برای اشتغال و کمک به هدایت تحصیلی است که شاید بتوان گفت یکی

از مهمترین اهداف آموزش و پرورش هر کشوری آمادگی برای اشتغال و کار آفرینی است. اقتصاد دانشبنیان بسیاری از کشورها را بر آن داشته است تا به توسعه کسب و کارهای کوچک فناوری پیشرفته، روی بیاورند. این نوع شرکتها به کشورهای پیشرفته اجازه میدهد ترقی پذیری خود را در مقابل اقتصادهای در حال رشد که در آنها هزینه نیروی انسانی و تولید کمتر است حفظ کنند و نیز به سطح مطلوبی از اشتغالزایی دست یابند کارآفرینی یکی از بهترین راههای استفاده از تواناییها و قابلیت های نیروهای تحصیل کرده است تا با تکیه بر دانش و مهارتی که در رشتههای تخصصی خود کسب کرده اند، بتوانند به ایجاد کسب و کار بپردازند. ایجاد روحیه و تفکر کارآفرینی در میان دانش آموختگان، به عنوان راه حلی مناسب برای توسعه کارآفرینی محسوب می شود که یکی از مهمترین نتایج توسعه کارآفرینی، افزایش اشتغال در جامعه می باشد. (کنعانی خطب سفلی ۱۳۹۷)

نکته دوم روش های مورد استفاده در مهارت آموزی است که معمولاً تلفیقی عملی پروژه محور و تعاملی است. یکی از روش های تدریس که امروزه به طور جدی مورد توجه اندیشمندان عرصه تعلیم و تربیت قرار گرفته است، روش تدریس تعاملی با روش فعال تدریس می باشد. به اعتقاد کارشناسان تعلیم و تربیت، دانش آموزانی که از طریق روش تعاملی به یادگیری می پردازند نه تنها بهتر فرا می گیرند بلکه از یادگیری لذت بیشتری می برند. زیرا به جای این که شنونده صرف باشند همواره در جریان یادگیری مشارکت می کنند و خود را مسئول یادگیری خویش می دانند در روش تعاملی، دانش آموز به میزان بیشتر درگیر فعالیت آموزشی می شود وارد گفتگو با معلم و دیگر شرکت کنندگان روند آموزشی می شود. و به طور فعال در فعالیت های آموزشی شرکت می کند. (قاسمی ۱۳۹۷)

نکته سوم و آخر ضروری است در ارائه الگوی مهارت آموزی به استفاده از روش های نوین و فناوری های نوین آموزشی و آموزش آنلاین توجه ویژه نمود. مشارکت فعال دانش آموزان آنلاین بر اساس اهداف یادگیری، دانش و مهارتهای قبلی و منافع مشترک و یادگیری خود مدیریتی، نیاز به سطح بالاتری از خودراهبری، مهارتهای فناورانه، اعتماد به نفس جهت تولید و به اشتراک گذاشتن بینش خود (دیوارد^۸ و همکاران ۲۰۱۴) و مدیریت زمان و تحلیل انتقادی (لیو^۹ و همکاران ۲۰۱۴) دارند که شایستگی های مهمی هستند. در نتیجه با توجه به عاملیت همزمان انسان و مصنوعات و خاصیت تغییردهندگی هردو میتوان گفت، با کنش و پیوند فراگیران و آموزش های آنلاین، علایق، انگیزهها، اهداف و شایستگیهای فراگیران تغییر کرده و علایق، انگیزهها، اهداف و شایستگیهای جدیدی هم چون مسئولیتپذیری در فراگیران ایجاد و پرورش میبایند و باعث میشوند تصمیمهای جدیدی بگیرند. البته این به معنای مجبور بودن انسانها یا سلطه مصنوعات بر ما نیست و امری طبیعی است. (مرادی و ضرغامی همراه ۱۳۹۷)

می توان گفت مناسب است که الگوی هدف گذاری برنامه درسی مهارت آموزی و کارافرینمیلی به گونه ای تنظیم شوند که انعطافپذیر، پویا، ویژه، قابلاندازه گیری، متناسب با علاقه دانش آموز، شناور، روشن، صریح، با رویکرد شایستگی، متناسب با هویت حرفهای دانش آموز، فراگیر باشد. فعالیتهای یادگیری، منطبق با راهبرد های یادگیری برنامه درسی ملی و به روز، جذاب، چالشی،

^۸. De Waard

^۹. Liu

پروژه محور، فعال، متناسب با تفاوت های فردی، برانگیزاننده، منعطف، واگرا، گروهی و فردی، ساختن گرا و تعاملی باشند و در دوره های ضمن خدمت معلمان، بصورت کاربردی، ارائه و شفاف شوند.

منابع

- ابراهیم کافوری، کیمیا و همکاران ۱۳۹۴ بررسی نقش عناصر برنامه درسی. تهران
- اسمعیلی، مهدی. ۱۳۹۱ مطالعه تطبیقی شاخص های آموزش فنی و حرفه ای در کشورهای مختلف. مجموعه مقالات اولین مقالات همایش علمی توسعه آموزش های فنی و حرفه ای و کار و دانش در افق ایران ۱۴۰۴. ۸۵-۱۱۱
- آیتی، محسن و فتحی میترا. بررسی ارتباط برنامه درسی (مهارت های عمومی) آموزش های فنی و حرفه ای بنیادهای بازار کار شهر بیرجند. تابستان ۱۳۹۳ دوره ۲ شماره ۸. ۹۳-۱۱۰
- ایروانی، شهین و مرجانی، بهناز (۱۳۹۴) جایگاه دانش در مهارت آموزی. راهبرد فرهنگ شماره سی ام.
- باقرپور، حسین و پرند، کوروش. ۱۳۹۱ رابطه آموزش های فنی و حرفه ای مراکز دانشگاهی و توانمندسازی دانشجویان مهارت آموخته دانشجویان مهارت: مطالعه موردی در استان زنجان فصل نامه مهارت آموزی. زمستان ۱۳۹۱ دوره ۱. شماره ۲. ۷۵-۹۲
- تقی پور ظهیر، علی. ۱۳۸۶. مقدمه ای بر برنامه ریزی آموزشی و درسی، موسسه انتشارات آگاه. تهران
- پیری، موسی و همکاران. ۱۳۹۷. ارزیابی برنامه درسی کاروفناوری پایه هفتم دوره اول متوسطه. مطالعات برنامه درسی ایران. ۱۲. ۱۱۹-۱۴۲
- جمالی زواره، بتول و همکاران. ۱۳۹۴ تبیین عناصر برنامه درسی کارآفرینی در آموزش های فنی و حرفه ای فصل نامه مهارت آموزی. تابستان ۱۳۹۴ دوره ۳ شماره ۱۲
- خواجه شاهکوهی، علیرضا و همکاران بررسی میزان اثربخشی آموزش های فنی و حرفه ای در اشتغال نیروهای آموزش دیده استان گلستان فصل نامه مهارت آموزی ۱۳۹۱ دوره ۱ شماره ۱. ۱۰۳-۱۱۶
- درانی کمال و همکاران. ۱۳۹۵. بررسی رویکرد غالب برنامه درسی از منظر مربیان مراکز آموزش دولتی سازمان آموزش فنی و حرفه ای کشور بر مبنای دسته بندی اسکایرو. همایش مهارت آموزی و اشتغال سازمان و مراکز دولتی و عمومی دوره ۵
- سیلان، آمنه و کریمی، مرتضی. ۱۳۹۳ مهارت آموزی ضرورت آموزش فنی و حرفه ای در محیط های یادگیری کل نگر فصل نامه مهارت آموزی پاییز ۱۳۹۳ دوره ۳ شماره ۹۳، ۹-۱۰۸

- صدری، عباس و همکاران (۱۳۹۶). رشد کمی دانش‌آموختگان فنی و حرفه‌ای کشور و تقاضای نیروی انسانی ماهر به منظور بازننگری در برنامه درسی. فناوری آموزش زمستان ۹۶ دوره ۱۲ شماره ۲. ۸۷-۹۷
- صالحی عمران، ابراهیم. بررسی زمینها و عوامل مؤثر برای ادامه تحصیل در دانشگاههای فنی و حرفه‌ای فصل نامه مهارت آموزی، زمستان ۱۳۹۱، دوره ۱ شماره ۲. ۷-۲۵
- طوسی، امیر سهیل. ۱۳۹۴. بررسی جایگاه فناوری های آموزشی و ارتقاء کیفیت آن در حیطه مهارت آموزی. فصل نامه مهارت آموزی. زمستان ۱۳۹۴. دوره ۴ شماره ۱۴. ۳۷-۵۵
- فتحی واجارگاه، کوروش. ۱۳۸۶. برنامه درسی به سوی هویت های جدید. آبیژ. تهران
- عزتی محمدرضا و همکاران. ۱۳۹۰. مقایسه برنامه درسی آموزش حرفه و فن دوره راهنمایی تحصیلی در ایران با درس مشابه در چهار کشور دیگر (آمریکا، کانادا، پاکستان و مراکش). نوآوری های آموزش. تابستان ۱۳۹۰ دوره ۱ شماره ۳۸. ۶۷-۹۲
- عصاره، علیرضا و همکاران. بررسی تطبیقی فرآیند یاددهی یادگیری در برنامه درسی آموزش فنی و حرفه ای دوره متوسطه کشورهای آمریکا آلمان، انگلستان، ژاپن و درس هایی برای ایران. ۱۳۹۱. مجموعه مقالات اولین مقالات همایش علمی توسعه آموزش های فنی و حرفه ای و کار و دانش در افرایران ۱۴۰۴. ۶۳-۸۵
- غنایی، علی و همکاران. ۱۳۹۳ بازننگری در طراحی برنامه درسی نظام آموزشی فنی و حرفه ای. پژوهش در برنامه درسی سال یازدهم شماره ۱۴. ۱-۱۴
- فتحی آذر، اسکندر و همکاران. ۱۳۹۶. بررسی ویژگی های مطلوب برنامه درسی آموزش همراه با تولید در هنرستان های کاردانش. فناوری آموزش دوره ۱۱ شماره ۴ پاییز ۱۳۹۶. ۳۰۱-۳۱۳
- کیامنش، علیرضا و همکاران. ۱۳۸۸. طرح کلی ارزشیابی برنامه های درسی، تهران، سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی، مرادی، امیر و ضرغامی همراه، سعید (۱۳۹۷) جایگاه آموزش های آنلاین در پرورش مسئولیت پذیری اخلاقی با تأکید بر نظریه فلسفی کنشگر- شبکه. دو فصل نامه فلسفه تربیت پاییز و زمستان ۳ (۲) ۱۳۹۷.
- مرادی دهقی، شهریار و همکاران (۱۳۹۷). تدوین الگوی اسلامی - ایرانی مهارت آموزی در مدارس متوسطه کشور. پژوهش در مسائل تعلیم و تربیت اسلامی، سال بیست و ششم، دوره جدید، شماره ۱۴، زمستان ۱۳۹۷
- ملکی، حسن. ۱۳۸۸. برنامه ریزی دزسی (راهنمای عمل)، نشر پیام اندیشه. تهران

• منتظر، غلامعلی و موسوی، سید علی (۱۳۹۲) طراحی مدل ارزیابی آمادگی مهارت‌آموزی الکترونیکی در ایران. نشریه علمی پژوهشی فناوری آموزش، سال هفتم، جلد ۷، شماره ۳، بهار ۱۳۹۲

• مهدی، رضا. ۱۳۹۴. جایگاه مهارت‌آموزی در دانشگاه‌های نسل سوم فصل نامه مهارت آموزی زمستان ۱۳۹۴ دوره ۴ شماره ۱۴. ۱۱۷-۱۰۳.

• میرزاحمدی، محمدحسن و همکاران. بررسی نقش مهارت آموزی در توانمندسازی نیروی انسانی. ۱۳۹۱. مهارت آموزی زمستان ۱۳۹۱ دوره ۱ شماره ۲-۱۰۳-۱۲۲

• Arne B. Mikalsen, Bjørn Klefstad, Svend Andreas Horgen and Thorleif Hjeltnes. Proceedings of the 6th International Conference on Networked Learning. 201۲

• Armstrong. David. and McVica. Duncan Value added in further education and vocational training in Northern Ireland. Taylor & Francis Journals, vol. ۲۰۱۰ 32(13), pages 1727-1736.

• BATHOLMEUS. PETRINA. Enablers of work-integrated learning in technical vocational education and training teacher education International Journal of Work-Integrated Learning, Special Issue, 2019, 20(2), 147-159

• Bowers, Helen(2006). Curriculum design in vocational education. Fully refereed paper for the Australian Association for Research in Education – 2006 Conference 26 to 30 November 2006, Adelaide.

• De Waard, I., Gallagher, M. S., Zelezny-Green, R., Czerniewicz, L., Downes, S, KukulskaHulme, A., & Willems, J. (2014). Challenges for conceptualising EU MOOC for vulnerable learner groups. Proceedings of the European MOOC Stakeholder Summit ۲۰۱۴, ۳۳-۴۲.

• Eisner, E. (۲۰۰۲). Educational imagination: on the design and evaluation

• Mbeba.Benjamin. Provision of Vocational Skills Education to Orphans: Lessons from Orphanage Centres in Dar es Salaam CityTanzania. *Journal of Education and Practice*, v6 n15 p65-75 2015

• . GROLLMANN .PHILIPP(۲۰۰۸) The Quality of Vocational Teachers: teacher education, institutional roles and professional reality. European Educational Research Journal Volume 7 Number 4 2008 www.wwords.eu/EERJ

- Idris, A. & Mbudai, Y. TECHNICAL AND VOCATIONAL EDUCATION: CHALLENGES TOWARDS YOUTHS EMPOWERMENT IN KANO STATE-NIGERIA.(2017). Vol. 9, No.1 | June 2017| ISSN ۲۲۲۹-۸۹۳۲ □□□□□□ □□ □□□□□□□□ □□□□□□□□ □□□ □□□□□□□□ (□□□□) □
-
- Liu, M., Kang, J., Cao, M., Lim, M., Ko, Y., Myers, R., & Schmitz Weiss, A. (2014). Understanding MOOCs as an emerging online learning tool: Perspectives from the students. American Journal of Distance Education, 28(3), 147-159
- The changing nature and role of vocational education and training in Europe Conceptions of vocational education and training: an analytical framework Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2017..
- . Lo'pez Soblechero .Miguel Vicente, Gonza'lez Gaya. Cristina, Juan Jose' Herna'ndez Ram'irez A Comparative Study of Classroom and Online Distance Modes of Official Vocational Education and Training. Plos 1 May 2014 | Volume 9 | Issue 5 | e96052
- Noonan. Peter .۲۰۱۶. VET funding in Australia. MITCHELL POLICY PAPER
- Toppin. Ian. Who is Going to Build the Wall? A Building Trades Crisis in the U.S.A. International Journal for Research in Vocational Education and Training (IJRVET) Vol. 5, Issue 1, April 2018, 64-76 DOI: 10.13152/IJRVET.5.1.4